

Täysistunto

Keskiviikko 13.11.2024 klo 14.00—22.00

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan unionin hiilirajamekanismia koskevan asetuksen toimeenpanosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 99/2024 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 17/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 17/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Puisto, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

21.14 **Sakari Puisto ps** (esittelypuheenvuoro): Kiitoksia, hyvä puhemies! Esittelen talousvaliokunnan mietinnön Euroopan unionin hiilirajamekanismia koskevan asetuksen toimeenpanosta annetun lain muuttamisesta eli niin kutsutun CBAMin. Eesityksen tarkoituksena on antaa EU:n hiilirajamekanismia koskevaa asetusta täydentävät välttämättömät kansalliset säännökset, jotka koskevat asetuksen täytäntöönpanoa varsinaisen maksun keräämistä varten. Hiilirajamekanismi on järjestelmä, jonka avulla niin sanotun hiilivuodon ehkäisemiseksi tietyille EU:n ulkopuolelta tuleville tuotteille asetetaan samansuuruinen maksu, joka kohdistuu EU:ssa valmistettuihin vastaaviin tuotteisiin EU:n päästökaupan toimeenpanon seurauksena.

Eesityksen mukaan Tullin tehtävänä olisi päästötodistusten myynti EU:n yhteisellä kauppapaikalla. Lakiin lisättäisiin säännökset vakuuden antamisesta valtuutetun ilmoittajan aseman saamiseksi sekä Tullin mahdollisuudesta antaa tarkempia määräyksiä hyväksytyistä vakuusmuodoista. Valtuutushakemusta koskeva päätös olisi maksuton. Tulli saisi valvonnan suorittamiseksi välttämättömät tiedot maksutta. Lakiin lisättäisiin myös säännökset hiilirajamekanismiasetuksen mukaisen maksun laiminlyönnin seuraamuksesta.

Hiilirajamekanismin tavoitteena on luoda uudenlainen järjestelmä hiilivuodon torjuntaan. EU:ssa valmistettuihin sekä kolmansista maista tuotuihin tuotteisiin kohdistuisi täten yhtäläinen kustannus tuotannon päästöintensiteetinsä perusteella ja EU:n päästöoikeuden hintaa peilaten. Tuontituotteiden hinnat heijastaisivat nykyistä paremmin niiden päästösäältöä, mikä kannustaisi ulkomaisia valmistajia ja EU:n alueen tuojia vähentämään päästöjään. Hiilirajamekanismi korvaa asteittain päästöoikeuksien ilmaisjaon niillä sektoreilla, jotka tulevat mekanismin soveltamisalan piiriin.

Hiilirajamekanismi toteutetaan EU:ssa kaksivaiheisesti: aluksi raportointivelvoitteena ja toisessa vaiheessa todistusten hankkimisvelvoitteena. Hiilirajamekanismin raportointivaihe käynnistyi 1.10.2023 ja päättyi vuoden 2025 lopussa. Toinen vaihe ja varsinainen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

todistusten ostaminen alkaa asteittain vuoden 2026 alusta. Talousvaliokunta pitää perusteltuna osoittaa päästötodistusten myynti- ja takaisinostotehtävä Tullille, joka on jo hoitanut hiilirajamekanismia koskevia viranomastehtäviä ja vastaa hiilirajamekanismiasetuksen soveltamisalaan kuuluvia tavaroita tuovien neuvonnasta. Tämä mahdollistaa viranomais-toiminnan ja neuvonnan järjestämisen hallinnollisesti tehokkaasti ja jo kertyneen asiantuntemuksen hyödyntämisen.

Hyvät edustajat! Keskeiset valiokunnan kuulemisessa esiin tuodut huolenaiheet eivät liity suoranaisesti nyt käsillä olevassa hallituksen esityksessä ehdotettuun sääntelyyn, vaan laajemmin mekanismin käyttöönottoon, toimivuuteen ja vaikutuksiin. Ne ovat myös keskeisiltä osin kysymyksiä, jotka jo yhtäläisten kilpailuedellytysten varmistamiseksi tulee ratkaista EU:n tasolla eikä jäsenvaltiokohtaisesti. Erityisesti mekanismin käyttöönottoaikataulu ja sen kireys on tuonut haasteita yrityksille.

Huomio kiinnittyy myös siihen, ettei mekanismi sisällä keinoja minimoida riskiä tuotannon siirtymisestä EU:n ulkopuolelle ja sitä kautta syntyvää hiilivuotoa. Edelleen kuulemisessa on kiinnitetty huomiota mekanismin luomaan hallinnolliseen taakkaan, joka liittyy erityisesti tarpeettoman laajaa raportointia aiheuttavaan, CBAM-tuonnin 150 euron alarajaan. Talousvaliokunta toteaa myös, että yritysten kustannuksia kasvattaa erityisesti kaikille hiilirajamekanismin alaisten tuotteiden maahantuojuille säädetty raportointivelvoite. Komission siirtymärekisteriin perustuvan tiedon mukaan noin 80 prosenttia maahantuojuista on raportoinut alle kymmenen hiilidioksiditonin päästön. Valiokunta yhtyy arvioon siitä, että alarajan noston tai muun nykyistä tarkoituksenmukaisemman soveltamisrajaus-vaikutus päästöihin olisi pieni, mutta sillä voitaisiin olennaisesti keventää sekä Tullin että pk-yritysten hallinnollista taakkaa.

Yrityksille on säädetty täysi vastuu tietojen hankkimisesta tuotteen suorista ja epäsuorista päästöistä, mikä on ongelmallista siksikin, etteivät kolmansien maiden toimijat välttämättä halua tai kykene toimittamaan todellisia päästötietoja. Tähän asti komissio on sallinut luotettavien päästötietojen puuttuessa niin sanottujen oletusarvojen käytön raportoinnissa, mutta tätä joustoa ei valiokunnan saaman selvityksen perusteella olla kuitenkaan jatkamassa. Valiokunta pitää tärkeänä selvittää mahdollisuutta oletusarvojen käyttöön jatkosakin erityisesti asiaan liittyvien tiedonsaantiongelmien vuoksi.

Nämä hiilirajamekanismin ongelmakohdat eivät ole ratkaistavissa kansallisen sääntelyn keinoin eivätkä siten suoraan liity nyt käsillä olevaan lakiehdotukseen. Hiilirajamekanismi on uuden tyyppinen järjestelmä, jonka toimivuutta arvioitaessa on huomioitava erityisesti mekanismin laajemman, globaalin vaikuttavuuden, tasavertaisen kilpailuedellytysten ja eurooppalaisen teollisen kilpailukyvyyn varmistaminen. Nämä näkökohdat tulee ottaa huomioon myös tarkastellessa mekanismin soveltamisalan mahdollista laajentamista ja sen tuottojen kohdistamista ilmastotoimiin. Talousvaliokunta korostaa hiilirajamekanismin seurannan, vaikutusten arvioinnin ja Suomen aktiivisen ja ennakoivan EU-vaikuttamisen merkitystä erityisesti, mikäli toimeenpanolla on vaikutuksia kilpailukykyyn, yritysvaikutuksia, ja nostimme esiin muun muassa sen, jos toimeenpano aiheuttaa haasteita esimerkiksi lannoitteiden saatavuuteen tai riskiä ruokaturvan heikentymisestä.

Hyvä puhemies! Talousvaliokunnan yksimielinen päätösehdotus on, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen. — Kiitoksia.

Yleiskeskustelu päättyi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 115/2024 vp

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 99/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisäl-
lön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.